

Bør man få barn?

TEKST MARI GRYDELAND

Hvis politikerne vil at norske kvinner skal føde flere barn, må de dekke på til barnebursdag med godteposer til alle. Alternativet er mindre godteri.

Om bidragsyteren	
<p>MARI GRYDELAND er journalist, forfatter og bokanmelder i Aftenposten. I år er hun aktuell med <i>Vi kan godt få barn</i>, skrevet sammen med Jan Zahl, en roman om «den selvutslettende og euforiske opplevelsen det er å få og oppdra barn, og likevel klare å holde sammen».</p>	
<p>MENINGEN MED LIVET</p> 	<p>Meningen med livet er å lære noe og oppleve kultur og natur hver dag, sove så mye man kan, og være tålmodig med barna. De er tross alt veldig tålmodige med oss voksne.</p>

FOTO ERIKA HEBBERT

Ja, bør man få barn? Bør man få flere barn? Det er spørsmålene. Hvis du vil erte på deg en hel masse folk, bør du definitivt mene noe om dette, den saken er klar. For det å få barn, det er en privatsak og det er dypt personlig. Du skal i hvert fall aldri spørre en kvinne om hun vil ha barn, eller om hun er gravid, i hvert fall ikke en kjendis som instagrammer, da blir det klikking i vinkel.

Skal ikke du ha barn snart? Selv blant de beste venninner kan dette temaet være ømt og sårt, noe man ikke snakker om. Man lister seg rundt hverandre, og *temaet* er så potensielt betent at det må stå i kursiv, stivt og krokete, lik foreldre på vei vekk fra det sovende spedbarnets vugge. Bør man mene noe om dette? Nei. Bør man få barn? Ja.

Meningen med menneskelivet, rent biologisk, er å reproducere seg på den ene eller andre måten. Alt dramaet fra tenårene – følelsene, begjæret, deretter byggingen og hamstringen – handler om å legge til rette for befruktning og reproduksjon. Der er vi som våre brødre og søstre, dyrene. Men i motsetning til dyrene er vi den eneste arten som reflekterer over og utfordrer denne driften. Vil vi reproducere oss, egentlig?

Å ville ha barn, i vår tid, i vår del av verden, har blitt noe annet enn bare biologi. «Å ville» handler om kulturen. Og økonomien. Kjærligheten. Karrieren. Timingen. Pluss en hel del andre ting. Meningen med livet til mennesket av i dag er ofte noe annet enn å få barn. Noen vil ikke ha barn i det hele tatt. Men hele 90 til 95 prosent av oss europeere sier at vi vil ha barn en eller annen gang, ifølge tall fra Folkehelseinstituttet (FHI).¹ Mange velger «en annen gang» av

ymse gode grunner, og derfor øker gjennomsnittsalderen for førstegangs fødende her hjemme.² Én av seks kvinner og én av fire menn har ennå ikke fått barn når de har fylt 45 år.³ Er det synd på dem? De med barn synes kanskje det, og det er uansett ufint å spørre.

Spørsmålet «bør man få barn?» stilles altfor sjelden til ekte mennesker, og altfor ofte til Googles søkefelt. Kanskje man kan tenke seg at dersom de med barn snakket ekte og fritt med dem uten barn om alle pluser og minuser, alle utfordringer og lengsler, så ville det føre til kun gode ting? Som at overgangen fra barnløs til å ha barn ble mindre sjokkartet, og at man lettere kunne enes og mobilisere for en politikk som ville komme både foreldre og barn til gode? En mer menneskevennlig politikk. En som ikke handlet om å legge inn flest mulig timer på kontoret, men om hvordan vi i fellesskap skal få løst oppgavene våre i samfunnet, både på jobb og hjemme, uten å utøve skade på oss selv, andre mennesker eller miljøet. Hvis vi får framtidstroen opp, blir det mer kjærlighet. De som ikke vil ha eller kan få egne barn, gir jo ofte omsorg til andres barn, og er ofte ekstremt sjenerøse overfor dem med barn.

Men ikke alltid. Celine Marie Moe skrev kronikken «Manpower trenger girlpower» i DN 8. oktober, og refset et klønete jobbintervju gjort av Manpower, der hun ble spurt om hun trengte spesialtilpasning på arbeidsplassen fordi hun hadde barn. Kronikken ble fulgt opp av Astrid Dyson, som i Aftenposten 23. oktober så et vindu til å snakke om barnehagehenting, fordi hun som barnløs gründer fikk sjokk av at kollegaer måtte hente barn midt i et møte. Flere hev seg på, det ble en

«barnehagehenting»-debatt med to fronter: De barnløse som ville ha kveldsåpne barnehager, mot foreldre som ville se barna mer mellom barnehagetid og soving. Som en tilskuer til denne debatten, med tre barn i skolealder, tenkte jeg: Frontene er harde. Det virker nesten umulig å kombinere barn og jobb. Tidsklemma har bitt seg fast og låst kjeven, og den er skikkelig skummel.

FØDSELSTALL OG VÅR (MANGEL PÅ) TID

Aldri har norske kvinner fått så få barn som nå. I fjor var snitttallet 1,62 barn per kvinne. Med unntak av en liten opptur i 2009 (1,98 barn per kvinne) har tallene bare sunket og sunket de siste tiårene. Er det kanskje framtidstro vi mangler? Etter andre verdenskrig var det fødselsboom i Norge. Trenden fortsatte fram mot det glade sekstitallet, da fikk norske kvinner 2,9 barn i snitt.⁴ Hva hindrer lysten til å reprodusere seg i dag? Klimakatastrofen? Trumps «grab them by the pussy»? Full framtidsskytelse? Eller er grunnene mer prosaiske? Tanken på barnehagehenting? Mamma-politiet? Tiden som ikke strekker til?

Eller var årsaken at ryktene om at de med barn er mindre lykkelige enn dem uten, gradvis sank inn i folkedypet? En undersøkelse fra Folkehelseinstituttet fra 2011, der 67 000 gravide ble fulgt i tre år for å se på graden av tilfredshet med livet og kjærligheten mellom foreldre, var dyster lesning.⁵ Resultatet ble senere fremstilt i artikkelen «Lykkeknuserne» i Dagbladet Magasinet, i form av en graf som strakte seg optimistisk oppover helt til rundt seks måneder etter fødselen.⁶ Der, plutselig, pekte grafen brått rett nedover, og slik fortsatte det mot avgrunnen helt til 36 måneder etter fødselen, som jo er slik småbarnsforeldre absurd nok regner tid.

Ble grafen og lykken brukket i to av en monsterbaby?

Problemet er at slike undersøkelser, uansett hvor vitenskapelig man går til verks, sammenlikner appelsiner og epler. Appelsinene har fått barn og kan aldri få vite hvor lykkelige og tilfredse de ville blitt med å leve et liv som epler. De er appelsiner. Eplene, som frivillig har bestemt seg for å være epler, har bestemt seg for at de ikke vil transformeres til appelsin.

Man kan rimeligvis anta at de heller ikke har forutsetninger for å si noe om hvordan livet deres ville blitt som appelsin. Ville de blitt mer fornøyde da? Eller er de en type menneske-frukt som evner å ta tydelige valg og være fornøyd med disse uansett? Mens appelsinene er mer konforme og har tatt noen tradisjonelle valg som gjør at de har møtt seg selv (det er her jeg går tom for bilder) i døra, og føler på ambivalens og tvil uansett livsvalg. De ville kanskje følt på

enda mer tvil som epler? Er det ikke uansett sånn at folk bestemmer seg for å lage barn nettopp når de føler seg lykkelige (og kåte), ikke for å bli lykkelige i fremtiden?

Jeg har i hvert fall aldri hørt noen si:

«Tror jeg skal få barn, småbarnsforeldre virker så herlig avslappa og lykkelige!»

Selv legger jeg en stabel sjetonger på feltet «tid». Jeg tror det er tiden det skorter på. I 2006 hadde 55 prosent av mødre med barn i alderen null til fem år heltidsjobb. I 2017 hadde dette tallet økt til 70 prosent.⁷ Grunnen til at fødselstallene falt utover syttitallet, var jo nettopp at flere kvinner gikk ut i arbeidslivet, og det samme skjer nå. Jo mer vi kvinner jobber, jo færre barn får vi. En ny undersøkelse gjort av Institutt for samfunnsforskning i år, viste at hvis foreldrene jobber deltid, øker sjansene for at de vil gå opp fra to til tre barn.⁸ Med full jobb er det allerede mer enn nok å følge opp barna man allerede har. Vi har rett og slett ikke tid til flere barn.

TRENGER NORGE FLERE IHJELSLITTE FAMILIER?

Staten Norge vil ha i pose og sekk. Kvinner må jobbe fulltid, og de må få barn. Staten vil at det her i Norge skal fødes 2 barn per kvinne. Hvem skal ellers ta vare på og betale for de eldre? 20. oktober skrev Arbeiderpartiets nestleder Hadia Tajik en kommentar i Aftenposten med den innstendige tittelen «Norge trenger flere barn». Der poengterer hun at det å få barn er et dypt personlig valg, men at valget er avhengig av politiske beslutninger, så man ikke får «ihjelslitte» familier og reduserte arbeidsmuligheter. *Ihjelslitt*. Det høres ut som noe som allerede er ihjelslått og deretter festet i torturinstrumentet «tidsklemma», som river den allerede døende familien fra hverandre. Tajik skriver at fruktbarheten nå for første gang er fallende hos kvinner i 30-årene

med jobb og utdanning, og hun undres på om spenningen mellom barn og arbeidsliv er sterkere enn før. Og likevel handler løsningene hun foreslår om å tilrettelegge for at kvinner kan få barn når de er yngre – ved at de kan ta opp igjen eksamen eller at man får en ny ordning for foreldrestipend.

Dette er finfint for dem som har lyst til å reproducere seg før bacheloren (graden) sitter. Men hva med de «ihjells-litte» familiene? De som allerede har fått et barn og lurer på om de har tid og penger til én unge til. Tallene viser at grunnen til nedgangen i fødselstall hovedsakelig er at folk ikke får barn nummer to og tre.⁹ Det er her den vesentligste endringen har skjedd.¹⁰ På hvilke måter vil Hadia Tajik tilrettelegge for disse familiene? Vil hun gjennomføre de samme tiltakene som politiker og diplomat Alva Myrdal foreslo i Sverige i 1934 for å få opp fødselsratene der? Noen av disse forslagene har vi på plass allerede, som barnehager og gratis helsetjeneste. Men hvis Tajik er interessert, kan jeg godt levere en liste, og den kan bli lang. Noen av forslagene til Myrdal, som kortere arbeidsdag (for alle), gratis skole-lunsj (varm), større boliger (krav til utbygging) og billigere boliglån for unge, ville vært med på denne listen, men også gratis gynekolog for kvinner som har født, psykolog på blå resept for småbarnsforeldre, Hadia-fridagen som tilegnes søvn, radikal heving av barnetrygden, gratis barnehage og SFO.

Jeg vet, det høres kravstort ut. Men prislappen for å få den ekstra ungen er høy. Hvis politikerne vil ha flere barn – og flere kvinner i fulltidsarbeid og full likestilling – så får de dekke på til barnebursdag med godteposer til alle. Alternativet er at flere menn begynner å jobbe i deltidsstillinger, men det vil nok ikke politikerne. Tiden kan man uansett ikke vinne

over, og mer tid til familien er en investering som kaster av seg. Litt lavere inntekt fører med seg lavere forbruk – igjen noe de fleste politikerne okker seg over – men noe samfunnet og miljøet tjener stort på.

FELLESKAPSMUSKLENE

Dessuten har «generasjon selvrealisering» godt av å fokusere på noe annet og mer enn seg selv. En småbarnsmor i den nevnte artikkelen i Dagbladet Magasinet trodde at mangel på selvrealisering kunne være årsaken til manglende lykkefølelse. Men når barnet først kommer, hvis det kommer, ler man av sitt gamle selvopptatte seg. Jeg husker for eksempel hvordan jeg som bombastisk barnløs observerte sjefen min skli inn på kontoret en god time etter oss andre med snø i luggen, anorakk på snei og skistøvler på beina. Hun fortalte at minsten ville gå på ski til barnehagen den dagen, årets første snødag, og at det hadde tatt litt tid. Hun hadde roser i kinnene, men jeg syntes synd på henne. Så upraktisk! Hvorfor hadde hun ikke bare tatt ungen i en taxi? Lite visste jeg at hun var lykkelig.

Å være sammen med barn, å ha ansvar for barn, styrker fellesskapsmusklene våre. Å gi uten å forvente noe tilbake. Å ofre seg for andre. Disse tingene kan man lære på annet vis også, men med barn må egoet umiddelbart vike, og empatien trenes raskt opp. Barn røsker oss ut av søvnen, helt bokstavelig og i overført betydning. Man kan få den effekten med andres barn også; for å bli lykkelig trenger man ikke å lage egne (men for politikens skyld bør man det). Alle barn er uansett bare til låns, også dem du lager selv. Allerede i tolvårsalderen begynner de å vri seg unna, starte egen blogg og henge med andre enn foreldrene. Carpe barna! ■

1 Se www.fhi.no/nyheter/2017/markant-auke-i-barnlausheit-i-noreg/.

2 Se <https://www.fhi.no/nyheter/2015/9-av-10-barn-fodes-etter-fullgatte-/>.

3 Se www.nrk.no/norge/dramatisk-okning-i-andelen-barnlose-i-norge-1.13759502.

4 Se www.ssb.no/fodte og <https://www.fhi.no/hn/statistikk/>

statistikk3/fruktbarhet-fodealder-og-helse---fa/.

5 Se www.fhi.no/studier/moba/.

6 *Dagbladet* 09.04.2011. Se www.dagbladet.no/kultur/slik-kan-kli-maet-reddes-hor-dagbladets-fer-ske-podkast/70298942?fbclid=IwAR1E97OF017kZWP-2ByPqeragOAMiDsquyLU195X-qT3piSBmy9lQ544_EhdQ.

7 Se www.ssb.no/arbeid-og-lonn/

artikler-og-publikasjoner/fortsatt-okning-i-arbeidsstyrken.

8 Se <https://brage.bibsys.no/xmlui/handle/11250/2560419>.

9 Se www.ssb.no/befolkning/artikler-og-publikasjoner/hvorfor-faller-fruktbarheten-i-norge--256856.

10 Se www.vg.no/nyheter/innenriks/i/EoMkJo/ynge-kvinner-vil-ha-faerre-barn.